

Голомоза Є. О., к. е. н. Дзяд О. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОФШОРНИХ ЮРИСДИКЦІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Фінансово-економічна криза 2008 року суттєво «підірвала» реальний та фінансовий сектори економіки всіх країн світу, підштовхнула уряди ряду країн реформувати систему оподаткування, шукати джерела поповнення бюджету для її подолання й виконання соціальних зобов'язань перед своїми громадянами. Практика ТНК з оптимізації оподаткування прибутків через офшорні зони стала об'єктом оцінки з боку міжнародних фінансово-економічних організації і дослідження науковців. За даними Я. Дамгаарда, Т. Елькьяра з понад 12 трлн долар США прямих іноземних інвестицій (ПІ) 37,8% становили інвестиції у «фіктивні компанії» у податкових сховищах [1]. Від 40 до 90% ПІ через офшори інвестували відповідно Бельгія, Індія, Великобританія, США, Китай, Таїланд, Бразилія. За індексом корпоративних податкових сховищ (Tax Justice Network) провідні позиції займали Британські заморські території (Британські Віргінські Острови, Бермуди та Кайманові Острови), Гонконг, Макао, Сінгапур. Високий індекс фінансової секретності вказує на Швейцарію, США та Кайманові острови як привабливі юрисдикції для збереження приватного капіталу. За оцінками А. Алстадстер, Н. Йоганнесен, Г. Зукман у податкових сховищах приватні особи зберігали близько 7 трлн доларів США [2]. Обсяги офшорних активів приватних осіб оцінювались у 4% ВВП у країнах Північної Європи, від 10 до 35% ВВП – у Ірландії, Іспанії, ПАР, Італії, Франції, Німеччині, Великобританії, Бельгії, Туреччині, Португалії, Гонконзі, Греції, Аргентині відповідно, становили понад 45% – в Росії, Саудівській Аравії, Венесуелі, ОАЕ. Таким чином, до офшорного бізнесу, в якості надання та отримання податкових, страхових, консультативних та інших послуг залучені як розвинені країни, так і країни, що розвиваються, ними користуються юридичні та фізичні особи.

За сучасних умов, чинниками успіху для офшорної юрисдикції вважається: стабільність внутрішньої політичної та економічної ситуації; політична гнучкість, бажання йти на компроміси; співробітництво з міжнародними організаціями (ОЕСР і ФАТФ); реформи національного законодавства в бік досягнення більшої прозорості офшорного сектора; використання доходів від реєстрації офшорних компаній для розвитку інших галузей національної економіки; широкий спектр наданих послуг [3]. Для контролю та скорочення масштабів використання податкових сховищ світова спільнота розробила та запровадила наступні програми: FATCA (Закон про податкову відповідність іноземних рахунків), CRS (Єдиний стандарт звітності) та BEPS (протидія розмиванню податкової бази та виводу прибутку з оподаткування). Перші дві програми мали успіх, країни підтримали ініціативу про автоматичний обмін фінансовою інформацією, створення державних реєстрів беніфіціарних власників фінансових активів. Тож, можна припустити, що найбільш активно розвиватимуться офшорні юрисдикції, які вже пішли шляхом прозорості організації бізнесу та співробітництва з міжнародними організаціями, наприклад, такі як Кіпр, Швейцарія, Панама, Беліз.

У 2016 р. в міжнародних фінансових колах дискутувались питання нових форм організації офшорного бізнесу – створення штучних податкових гаваней (плавучих островів), так званих сістедів [4]. Будівництво таких островів має розпочатися у 2020 р. і, з одного боку, вони можуть стати офшорами, оскільки на них поширюватиметься тільки міжнародне законодавство. З іншого, сістеди не здатні забезпечити конфіденційність грошових операцій у банківських, кредитних розрахунках поза межами острова. Фінансова установа не зможе визначити бенефіціара та відмовить у платежах.

Третя програма ОЕСР – BEPS підвищила прозорість діяльності ТНК, але побудова глобальних виробничо-збутових ланцюгів створення доданої вартості та діджиталізація економіки (наприклад, реєстрація on-line казино) порушують міжнародний консенсус на основі принципу незалежності сторін, тому програма не була успішною. У січні 2019 року К. Лагард повідомила, що МВФ

вважає метод розподілу прибутку на основі незалежності сторін «застарілим» та таким, що шкодить перш за все економіці країн з низькими доходами на душу населення. Вже у травні 2019 року ОЕСР запропонувала «дорожню карту» реформи міжнародного оподаткування, а саме: 1) визначити місце та основу оподаткування, та яку частку прибутку оподатковувати з цієї основи; 2) зобов'язати міжнародні компанії платити мінімальний рівень податків [5]. На практиці це означатиме, що міжнародні компанії повинні запровадити звітність про отримані прибутки з розбивкою по країнам та єдиний податок на прибуток за визначеною формулою. На нашу думку, період «примітивного» ухилення від податків, а тим більше відмивання капіталів за допомогою класичних офшорів, поступово завершується. А поки переговори між країнами, зацікавленими сторонами та платниками податків тривають, офшорні компанії зберезуть своє значення як інструмент податкового планування та будуть використовуватися в легальних схемах.

Список використаних джерел:

1. Damgaard J., Elkjaer T. The Global FDI Network: Searching for Ultimate Investors. IMF. 2017. Working Paper 17/258 [Електронний ресурс]. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2017/11/17/The-Global-FDI-Network-Searching-for-Ultimate-Investors-45414>
2. Alstadsæter A., Johannesen N., Zucman G. Who Owns the Wealth in Tax Havens? Macro Evidence and Implications for Global Inequality [Електронний ресурс] // Journal of Public Economics. 2017. URL: <https://gabriel-zucman.eu/files/AJZ2017b.pdf> приватні
3. International Taxation. Information on Federal Contractors with Offshore Subsidiaries / US General Accounting Office : Report to Congressional Requesters. 2004. 17-24.
4. Tax justice network. The Price of Offshore Revisited: Key Issues [Електронний ресурс]. URL: http://www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/The_Price_of_Offshore_Revisited_Key_Issues_120722.pdf
5. Шексон Н. Борьба з налоговыми убежищами [Електронний ресурс] // Финансы и развитие. 2019. 6-10. URL: <https://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/fandd/2019/09/pdf/tackling-global-tax-havens-shaxon.pdf>